

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

**ТЕОРЕТИЧНЕ І МЕТОДИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ТА
ВИХОВАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ**

Збірник наукових праць

Збірник наукових праць

Випуск 6

Слов'янськ – 2016

УДК 376-056.36(082)
ББК 74.3я43
Т 338

Головний редактор:

Дмитрієва І.В., доктор педагогічних наук, професор

Редакційна колегія:

Бистрова Ю.О., доктор психологічних наук, професор;
Бондар В.І., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Вісковатова Т.П., доктор психологічних наук, професор;
Григоренко В.І., доктор педагогічних наук, професор;
Засенко В.В., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
Липа В.О., кандидат педагогічних наук, доцент;
Мамічева О.В., доктор психологічних наук, професор;
Миринова С.П., доктор педагогічних наук, професор;
Одинченко Л.К., кандидат педагогічних наук, доцент;
Синьов В.М., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Шеремет М.К., доктор педагогічних наук, професор.

Точки зору авторів публікацій та редакційної колегії можуть не співпадати

*Друкується за ухвалою вченої ради
Донбаського державного педагогічного університету
протокол №10 від 30.06.2016 р.*

Теоретичне і методичне забезпечення навчання та виховання осіб особливими освітніми потребами: Зб. наук. праць: Вип. 6. – Слов'янськ: ДДПУ, 2016. –257 с.

До збірника увійшли праці науковців, аспірантів, співробітників наукових установ, здобувачів вищої освіти, магістрантів, практичних працівників у галузі корекційної педагогіки та спеціальної психології. У них розглядаються актуальні проблеми навчання та виховання осіб з вадами психофізичного розвитку різних вікових категорій.

Адресується науковцям, спеціалістам-практикам, студентам, які навчаються за спеціальністю «Спеціальна освіта», батькам.

ЗМІСТ

Бондаренко С.М.	7
ІКТ як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів старших класів з порушенням інтелекту на уроках української мови і літератури	
Борисова А.В.	16
Використання інформаційних комп'ютерних технологій та ресурсів Інтернету у навчально-виховному процесі в умовах спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату	
Ворошило С.С.	21
Навчання дітей зі складними вадами розвитку (розумово відсталих і слабозорих) математиці	
Гіренко Н.А., Артем'як О.В.	25
Особливості сенсорного розвитку учнів з інтелектуальними вадами на уроках праці в спеціальній школі	
Гладиш Л.Ф.	33
Розвиток творчих здібностей дітей з особливими потребами засобами естрадного вокалу	
Гончаренко Г.М.	42
Системні компоненти корекційно-педагогічної технології розвитку пізнавальної активності розумово відсталих учнів на уроках фізики	
Грищенко О.М., Росада М.О.	48
Передумови формування писемної навички в учнів початкових класів спеціальних шкіл для дітей із тяжкими порушеннями мовлення	
Гришин Ю.І.	53
Формування історичного мислення засобами наочності в учнів спеціальної школи	
Дмитрієва І.В., Трухіна Є.Р.	74
Основні способи організації командної роботи фахівців в умовах інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами	

<i>Дмитрієва І.В., Гриненко О.М., Солонко Д.Б.</i>	81
Активізація словникового запасу учнів початкових класів ІЗ ТПМ на уроках української мови	
<i>Журавльова Л.С.</i>	90
Моральне виховання дошкільників в умовах інклюзивної практики	
<i>Капустіна Н.В., Соловійова Л.Б.</i>	94
Формування комунікативних здібностей як засобу соціалізації учнів старших класів спеціальної школи	
<i>Квітка Н.О.</i>	99
Особливості поетапного формування сприймання музики в учнів молодших класів із ЗПР засобами фольклору	
<i>Котлярова С.В.</i>	116
Корекційне спрямування ігрових методик у навчанні та вихованні молодших школярів із мультивадами	
<i>Кульбіда С.В.</i>	125
Особливості освітньої політики України щодо забезпечення прав глухих	
<i>Лактюшина Т.Л., Меланич О.В.</i>	140
Логопедична робота в системі комплексної реабілітації дітей раннього віку з церебральним парлічем	
<i>Ланін А.В.</i>	146
Організація роботи ДНЗ з інклюзивною формою навчання	
<i>Липа В.О., Власенко М.В.</i>	155
Методика обстеження рівня розвитку мовлення у дітей з ММД молодшого дошкільного віку з недорозвиненням мовлення	
<i>Лопухіна Т.В.</i>	165
Аксіологічний підхід та його значення для формування ціннісних орієнтацій сучасного педагога	
<i>Манько О.Г.</i>	173
Вплив бесід на уроках образотворчого мистецтва на формування особистості дитини з інтелектуальними порушеннями	

<i>Маркова О.В.</i>	178
Особливості міжособистісних стосунків в сім'ї, що виховує дитину з обмеженими можливостями	
<i>Масловська Ю.С., Радецька О.О.</i>	186
Організація корекційно-педагогічної роботи в навчально-виховних закладах для дітей з ТПМ	
<i>Мельник Г.А.</i>	193
Здоров'язберігаючі технології на заняттях лікувальної фізичної культури	
<i>Одинченко Л.К., Сіятовська О.О.</i>	200
До питання розвитку пізнавальних інтересів учнів у виховному процесі спеціальної школи-інтернату	
<i>Переднікас С.А.</i>	205
Досвід розвитку творчо-пізнавального потенціалу учнів на уроках столярної справи	
<i>Соловійова Л.Б.</i>	213
Національно-патріотичне виховання дітей з порушенням інтелектуального розвитку як засіб їх соціалізації	
<i>Співак Л.А., Прокопенко Г.А.</i>	220
Рівні сформованості екологічної культури в учнів спеціальної школи	
<i>Татяничков А.О.</i>	225
Психологічний інструментарій вивчення особливостей адаптації підлітків до навчання в основній школі в умовах інклюзивної освіти	
<i>Татяничкова І.В.</i>	231
Соціалізація дитини як предмет дослідження у спеціальній педагогіці	
<i>Татяничкова І.В., Божко Д.І.</i>	236
Основні інститути соціалізації дитини з психофізичними порушеннями	
<i>Шишменцев І.М.</i>	241
Особливості підвищення загальної педагогічної та психологічної культури батьків розумово відсталих старшокласників на базі інформаційно-практичного курсу «Гармонізація взаємин батьків і дітей»	

**МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОЇ ПРАКТИКИ**

*Журавльова Л. С.,
канд. пед. наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь Запорізької обл.*

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні однією з актуальних вбачається проблема забезпечення ефективності навчального і виховного процесу, пошук таких засобів педагогічного корекційного впливу на особистість дитини з порушенням психофізичного розвитку, які б забезпечували достатній для її успішної соціалізації та самореалізації розвиток особистості в умовах перебування в дошкільному навчальному закладі загального типу, а також у сім'ї.

У дошкільному віці складаються основні етичні норми, оформляються і зміцнюються основи особистості і відношення до інших людей [4; 5]. Діти, які відвідують дошкільний навчальний заклад, одночасно перебувають під моральним впливом і вихователів, і батьків. Від того, як вони взаємодіють, залежить моральний розвиток дитини, становлення її моральної поведінки.

Головна функція будь-якого вихователя – впровадження у свідомість вихованця певного типу цінностей, орієнтирів, здатних регулювати і контролювати поведінку людини. Першим вихователем людини, який здійснює максимальний морально-виховний вплив на особистість, є її довколишнє середовище і насамперед батьки. Саме вони навчають дитину предметно-практичним діям, мови, формують уявлення про добро і зло, належну поведінку. Сьогодні, коли сучасне виховання орієнтоване на образ самостійної, критичної, відповідальної, терпимої людини, проблема морального виховання дитини в сім'ї набуває особливої актуальності.

На становлення особистості в родинному оточенні впливають різноманітні зовнішні та внутрішні чинники, які у своїй сукупності та інтегрованій єдності формують педагогічну культуру і виховний потенціал сім'ї. Педагогічна культура родини завжди відображає рівень досягнень суспільства в галузі освіти і виховання підростаючого покоління. Вона містить такі характерні ознаки навчальної і виховної діяльності батьків, як рівень інтелектуального і духовного розвитку, загальна культура, конкретні педагогічні вміння, найважливішим з яких є спілкування. Із досвіду роботи відомо, що в тих сім'ях, де батьки незалежно від форм навчання отримали педагогічні знання та вміння з виховання дітей, буває менше конфліктів і непорозумінь з дітьми, дитячих правопорушень, девіантності поведінки та інших негативних явищ [2; 4].

Співпраця з батьками повинна здійснюватися на принципах паритету сімейного, суспільного і дошкільного виховання, що передбачають взаєморозуміння, щирість у спілкуванні, обмін ідеями та переживаннями.

Головне у співпраці дошкільного навчального закладу і родин, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, – це встановлення довірливих стосунків, що мають базуватися на активній співпраці, взаєморозумінні, довірі й толерантному ставленні. За таких умов батьки відчують власну значущість, важливість своєї ролі в адаптації та розвитку їхньої дитини. Формується відчуття причетності до процесу її виховання і навчання, з'являється усвідомлення, що їхня дитина живе повноцінним життям, перебуваючи серед здорових однолітків.

Співпраця педагогів і родин дітей із особливими потребами надзвичайно важлива для успішної реалізації інклюзивних програм у дошкільних навчальних закладах [1; 3]. Необхідно залучати батьків до організації освітнього процесу, спрямовувати їх діяльність на створення умов для розвитку дітей, прагнути досягти успіхів у адаптації дітей з особливими освітніми потребами до повноцінного життя в суспільстві.

Вихователям необхідно забезпечити позитивний клімат, атмосферу підтримки та взаєморозуміння у групах, розуміти проблеми дітей, сприймати їх такими, як

вони є, орієнтуючись на зону найближчого розвитку. Разом із педагогами батьки беруть участь у плануванні та проведенні занять, стають учасниками створення індивідуальних програм розвитку дитини.

Педагоги разом з батьками мають спрямовувати зусилля на задоволення індивідуальних потреб кожної дитини. Взаємодія навчального закладу і сім'ї створює умови для ефективного включення дітей дошкільного віку з особливими потребами в середовище здорових однолітків, освітній процес, сприяє гармонійному, всебічному особистісному розвитку кожної дитини, її соціалізації і підготовці до самостійного життя.

Відомо, що форми роботи з батьками можуть бути колективними, індивідуальними, наочно-інформаційними. Очікувану ефективність забезпечує раціональне поєднання різних форм роботи.

Спираючись на принцип єдності дошкільного закладу і сім'ї в морально-етичному вихованні дітей, з батьками можна проводити певну роботу: організувати вечори запитань і відповідей, засідання „круглого столу” з проблеми морального виховання, заняття-тренінги, покликані навчити батьків правильно організувати спілкування і спільну діяльність з дитиною; створювати сімейні альбоми (з спільним обговоренням), розробляти різноманітні ігри і вправи, що побудовані на текстах народного фольклору. Разом з батьками вихователі обговорюють низку питань: як навчити дитину бути доброю, чесною, правдивою, скромною, поважати інших, висловлювати повагу до старших, співчуття і турботу про молодших; як навчити дитину бути ввічливою, ввічливо поводитись у гостях, дотримуватись правил гостинності; влаштовують різноманітні вечори, змагання, розігрувати народні ігри, інсценізувати народні казки морально-етичного змісту.

Отже, морально-етичне виховання особистості є процес засвоєння дитиною норм і правил суспільної поведінки в умовах активного спілкування і спільної діяльності, а також розвиток соціальних емоцій і етичних відчуттів, до яких, перш за все, відносяться співпереживання і співчуття. Необхідно виховувати в дітей

толерантність, емпатію; навчити дитину уважності, вмінню піклуватися про інших, співпереживанню. Успіх у морально-етичному вихованні дітей дошкільного віку як з типовим розвитком, так і з особливими освітніми потребами залежить від активної співпраці педагогів дошкільних навчальних закладів і батьків у виховному процесі.

Література

1. Колупаєва А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. / А. Колупаєва // Дефектологія. – 2009. – №4. – С. 3-4.
2. Ладивір С.О. Родина має дати дитині любов і захист / С. О.Ладивір // Дошкільне виховання. – 2008. – № 6. – 3-5 с.
3. Сухорукова. Г. Виховання людяності – проблема сучасності / Г. Сухорукова // Дошкільне виховання. – 2012. – №8. – 32 с.
4. Титаренко В. Нравственное воспитание в семье / В. Титаренко // Культура семейных отношений. – М., 1985. – С. 12-25.
5. Трифоновна О. С. Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку: монографія / О. С. Трифонова, О. І. Кисельова. – Одеса : Видавель М. П. Черкасов, 2010. – 239 с.